

BROOD GEBROKEN
=====

Archief

Sint Dominicus
Spuistraat 12 Amsterdam

6.

"Ik heb een voorbeeld willen stellen,
opdat je aan elkaar het dienstwerk zoudt
verrichten

dat ik jullie deed.

Want weet wel: een slaaf staat
er niet beter voor dan zijn meester,
een afgezant niet beter dan degene
die hem stuurt.

Gelukkig de mens die dit beseft
en ernaar handelt".

Jesus aan het Avondmaal

Waarom is deze avond zo anders dan andere avonden? Die vraag, eeuwen en eeuwenlang op deze avond gesteld door de jongste van het joodse gezin, - die vraag is vandaag ook de onze. Waarom is 't vanavond zo anders?

Het antwoord is op de eerste plaats: omdat eeuwen van historie zich op deze avond samenballen, hier samenkomen als wegen op een rotonde: vanavond is de wereldgeschiedenis hier bij ons, op deze plaats. Het is de avond van de uittocht, van dat volk dat heel ver in het verleden in deze nacht opstond, haastig at en dronk en op weg ging naar een nieuw land. De avond van wat zij sindsdien bezongen als "Gods machtige hand", die hand van de Trouwe-bij-uitstek, de hand die bevrijdt, wegen baant en uitvoert, rotsen omschept in drank en woestijnen in brood.

Maar er is nog iets anders. Het is precies ook deze avond, waarop een man - een vreemde man uit Nazareth - met zijn vrienden aan tafel ging om weer dat ritueel te voltrekken dat sinds die uittocht de gedachtenis aan de bevrijding levend had gehouden: het eten van het lam. Maar dat was niet het enige. Want tijdens die maaltijd week hij af van het ritueel, hij liet het lam het lam, - en nam het brood, het platte brood dat op de tafel stond: het brood van de ellende, van de tranen, waarvoor zijn voorvaderen in pijn en zweet hadden moeten zwoegen. Hij nam precies dat brood, brak het en deelde het uit, zeggende: Dit ben ik zelf.

Er is in dit hele gebeuren iets dat mij niet loslaat. Volgens de oudste traditie lag naast de man die dit deed, zijn beste vriend. Hij lag, zegt de tekst, dicht tegen hem aan. Niemand maakte dit gebeuren intenser mee dan hij. En toch, als deze kroongetuige jaren nadien zijn verhaal gaat schrijven - het vierde evangelie -, dan vertelt hij niets over die breking van brood en wijn. Hij verhaalt een heel andere episode, die door de overige getuigen vergeten wordt: het wassen van de voeten. Ik heb mezelf vaak afgevraagd: hoe kan dat? Hoe kan uitgerekend deze man, een disgenoot als geen andere, brood en wijn vergeten en alleen maar denken aan het teken van de voetwassing? Overspoelde dit bij hem het andere?

Nu wij hier vanavond zo samen zijn, durf ik u wel te zeggen wat ik denk. Ik denk dat er voor die vierde evangelist Johannes geen sprekender teken was om ons duidelijk te maken wat de Heer met brood en wijn bedoelde, dan juist deze voetwassing. Want: gaat het in de grond van de zaak niet om één en hetzelfde? Ik bedoel dit. Als er één ding is waarover alle getuigen het eens zijn, dan is 't dat de Heer het brood genomen heeft en het brak. Het brood werd gebroken. En dat was niet alleen maar een nuttigheidshandeling, een huishoudelijk gebeuren, omdat het nu eenmaal verdeeld moest worden. Dat was het ook, maar het is meer.

Precies het gebroken brood is het teken van de Heer zelf. Hij zelf, zijn lichaam, zijn leven, - het zou die nacht gebroken worden, opgedeeld en verstrooid. Terecht mocht Hij dan ook zeggen - Hij was de enige die dit kon -: Dit brood, dit gebroken brood, dit ben Ik zelf. Hij zou, hadden de profeten gezegd, in de handen der bozen vallen, en die zouden Hem breken, letterlijk en afdoende. Hij beeldde dit af door het brood te breken, de wijn te plengen en - is 't uiteindelijk niet hetzelfde? - zichzelf te buigen voor de voeten van zijn leerlingen. Hij liet zich deze nacht met voeten treden. Hij was immers niet gekomen om gediend te worden, maar om te dienen. Niet om te breken, maar om gebroken te worden. Gebroken als brood - of als een slaaf. Is dat niet hetzelfde? Is het wonder dat de grote dichter die naast Jesus zat, na zoveel jaren niets indringenders, niets completers wist om te leren wat Eucharistie werkelijk is, dan dit verbijsterende teken van de Heer, gebogen over de voeten van de anderen? Is eigenlijk die voetwassing niet de Eucharistie bij uitstek?

Want: Eucharistie, - dat is niet alleen maar eten en drinken. Het is ook, en misschien wel bovenal: breken en gebroken worden. Leven kun je alleen als je gegeven en genomen wilt worden. Er is een gedicht van Jan Elburg over. Leven is, zegt hij,

'gegeten worden
om man te zijn, vrouw te zijn,
ja vooral opnieuw mens te zijn
en zichzelf in liefde te verzamelen'.

Weten we 't niet allemaal, zeker op een avond als deze? Dat je breken moet, weggeven, en dat het anders geen leven is? Wat zouden we zijn, als dat niet aan ons gedaan was, als wij niet ontvangen hadden, ontvangen waren? Wat zouden we zijn als dat niet nog dagelijks aan ons gebeurde? Als we niet dagelijks door elkaar werden bediend, - gewoon, vanzelf, tussen de straatstenen haast? Leven kan alleen maar doordat mensen breken, openbreken naar elkaar, buigen en soms barsten. Is daarom deze avond niet zo anders dan andere avonden? Omdat we juist vanavond weten dat we 't nooit genoeg doen, nooit volledig, - dat breken en buigen. Omdat we ons daarom vast willen klampen aan - de tekst zegt: gemeenschap willen hebben met - die Ene die 't wel gedaan heeft: zichzelf gebroken, gegeven en gebogen om zo de nieuwe mens te zijn.

Wat zouden we graag iets van zijn voetwassing willen verwezenlijken! Welnu, we kunnen het, - niet meer met voeten, maar met handen. Het meest weerloze, en tegelijk het meest wanhopige gebaar dat er is: je hand ophouden, ontvangen en verder delen. Dat is wat we noemen "geloven": geloven in geven en ontvangen, in dienen en bedienen. Het centrum van ons aller leven. Gelukkig de mens, zegt Jesus, die dit beseft en ernaar handelt.
